

L U D

ORGAN POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO
I KOMITETU NAUK ETNOLOGICZNYCH
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

TOM LXXXIX ZA ROK 2005

„LUD“ is regularly indexed in:

- *IBSS — International Bibliography of Social and Cultural Anthropology,*
- *IBZ — CD-ROM,*
- *Internationale Volkskundliche Bibliographie.*

L U D

ORGAN POLSKIEGO TOWARZYSTWA
LUDOZNAWCZEGO

I

KOMITETU NAUK ETNOLOGICZNYCH

ORGANE DE LA SOCIÉTÉ POLONAISE D'ETHNOLOGIE
ET DU COMITÉ DES SCIENCES ETHNOLOGIQUES

ZAŁOŻONY W ROKU

1895

PRZEZ

ANTONIEGO KALINĘ

OGÓLNEGO ZBIORU

TOM LXXXIX

ZA ROK 2005

POLSKIE TOWARZYSTWO LUDOZNAWCZE
KOMITET NAUK ETNOLOGICZNYCH POLSKIEJ AKADEMII NAUK
POZNAŃ – WARSZAWA – WROCŁAW 2005

KOMITET REDAKCYJNY

Zbigniew Jasiewicz — przewodniczący, Zygmunt Kłodnicki,
Bronisława Kopczyńska-Jaworska, Anna Kowalska-Lewicka,
Dorota Simonides, Zofia Sokolewicz

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Redaktor naczelny — Zbigniew Jasiewicz
Zastępca redaktora naczelnego — Jacek Bednarski
Redaktor, sekretarz redakcji — Roman Bąk

Redaktor techniczny — Justyna Nowaczyk
Projekt okładki — Ewa Wąsowska

Recenzenci tomu:

Michał Buchowski, Jerzy Czajkowski,
Anna Szyfer, Ryszard Vorbrich,
Anna Zadrożyńska

Tłumaczenie streszczeń:

Zbigniew Nadstoga

ISSN 0076-1435

Publikacja dofinansowana przez Ministerstwo Nauki i Informatyzacji
oraz Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego
i wydana przy współpracy z Uniwersytetem Wrocławskim

POLSKIE TOWARZYSTWO LUDOZNAWCZE — WROCŁAW 2005
ADMINISTRACJA: 50-382 WROCŁAW, UL. SZCZYTNICKA 11,
TEL. (0-71) 321 16 10; 321 16 14
REDAKCJA: 61-809 POZNAŃ, UL. ŚW. MARCIN 78
TEL. (0-61) 829 48 17, FAX (0-61) 829 47 10
e-mail: jasezb@amu.edu.pl; jbed@amu.edu.pl

DRUK: Zakład Poligraficzno-Wydawniczy M-Druk w Wągrowcu

SPIS TREŚCI

I. STUDIA I MATERIAŁY

Jacek S i e r a d z a n, O względności pojęć „magii” i „religii”	13
Krzysztof J a s k u ł o w s k i, Emile Durkheim o narodzie, patriotyzmie i nacjonalizmie	51
Nikodem B o Ń c z a – T o m a s z e w s k i, Kultura niepiśmienna i jej wrogowie. Problemy „oralności” wsi polskiej w XIX wieku	71
Marta P e t r y k, Kwenowie w Norwegii	91
Adam W. J e l o n e k, Zróżnicowanie rasowe i rozwiązywanie konfliktów etnicznych w Malezji	121
Jacek S p l i s g a r t, Instytucja gejszy. Przykład adaptacji tradycji w społeczeństwie japońskim	141
Maciej K u r c z, Żywot zgodny z obyczajem i wiarą. Cykl życia północnosudańskiego wieśniaka — dzieciństwo i wiek młodzieńczy	157
Michael O s t l i n g, Nieznany proces o czary i świętokradztwo w Lublinie w 1644 roku	191
Agnieszka S z c z e p a n i a k – K r o l l, Problemy adaptacji Bambrów poznańskich w XVIII wieku, w świetle materiałów archiwalnych	205
Roderyk L a n g e, Etnografia i etnologia na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie (PUNO) w Londynie.	225
Maria G o d y Ń – W r z e s i e Ń, Zarys historii Międzynarodowej Komisji do Badania Kultury Ludowej w Karpatach	237
Leszek G a w l i k, Funkcjonowanie terminu „skansen” w polskim muzealnictwie i współczesnych mediach	253
Krystyna H e r m a n o w i c z – N o w a k, Dom z dzwonnicką w Lubomierzu	277

II. POGLĄDY I OPINIE

Hubert C z a c h o w s k i, Teoretycy i praktycy, czyli ile mamy etnologii?	289
---	-----

III. ROZMOWY I WSPOMNIENIA

Bronisława K o p c z y Ń s k a – J a w o r s k a, „Pracować nie tylko dla podłego zysku i marnej chwały”. Odpowiedzi na pytania Zbigniewa Jasiewicza	295
--	-----

IV. RECENZJE I NOTY RECENZYJNE

William F. P r i c e, Richard H. C r a p o, <i>Psychologia w badaniach międzykulturowych</i> , przeł. Agnieszka Nowak, Gdańsk 2003 (<i>Tarzymusz Buliński</i>)	313
Anne A p p l e b a u m, <i>Gulaż</i> przeł. Jakub Urbański, Warszawa 2005 (<i>Aleksandra Rzepkowska</i>)	318
Kenneth M c R o b e r t s, <i>Catalonia. Nation Building without a State</i> , Toronto 2001 (<i>Miriam Miklaszewska</i>)	320
<i>Pierwsze narody. Społeczności rdzenne i idea tubylczości we współczesnym świecie</i> red. Jarosław D e r l i c k i, Wojciech L i p i ń s k i, Warszawa 2002 (<i>Marcin Kwiatkowski</i>)	324
<i>Roses and red earth. Polish folk art in Australia</i> , red. Maria W r o ń s k a - F r i e n d, Melbourne 2000 (<i>Anna Nadolska-Styczyńska</i>)	331
<i>Komentarze do Polskiego Atlasu Etnograficznego</i> , t. 8: Anna D r ó ż d ż, Agnieszka P i e ń c z a k, <i>Zwyczaje i obrzędy weselne, część I: Od załotów do ślubu cywilnego</i> red. Zygmunt Kłodnicki, Wrocław-Cieszyn 2004 (<i>Barbara Pabian</i>)	334
Józef N o w a k, <i>Adwent i Boże Narodzenie w regionie tomaszowskim. Studium religijności ludowej</i> , Lublin 2003 (<i>Katarzyna Smyk-Płoska</i>)	337

V. KRONIKA

Posiedzenie Komitetu Nauk Etnologicznych PAN, Cieszyn, 17–18 czerwca 2005 (<i>Katarzyna Kaniowska</i>)	343
81 Walne Zgromadzenie Delegatów Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, Supraśl, 17 września 2005 (<i>Małgorzata Golicka-Jabłońska</i>)	344
Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego w latach 2002–2005 (<i>Jerzy Adamczewski</i>)	349
Warsztaty Bibliograficzne Internationale Volkskundliche Bibliographie (<i>Bronisława Kopczyńska-Jaworska, Inga Kuźma, Małgorzata Wilbik</i>)	359
Jubileusz w Pannie Marii (<i>Anna Gomóła, Anna Musiałik</i>)	367
Cieszyńsko-kieleckie Seminarium Ludyczne „Współczesne zabawy — współczesne zabawki”, Cieszyn, 21 października 2004 (<i>Tomasz Michalewski</i>)	370
Konferencja „Literatura i antropologia”, Siena, 24–25 lutego 2005 (<i>Anna Gomóła, Małgorzata Rygielska</i>)	372
Konferencja „Stare kobiety w kulturze i społeczeństwie”, Wrocław, 14 marca 2005 (<i>Anna Weronika Brzezińska, Justyna Słomska</i>)	375
Konferencja „Zawód: antropolog...?”, Poznań, 10 maja 2005 (<i>Joanna Wojtarowicz</i>) . . .	376
Arcydzieła słownego i niematerialnego dziedzictwa ludzkości (<i>Jacek Bednarski</i>) .	379

VI. IN MEMORIAM

Stefan Aleksandrowicz 1946–2004 (<i>Alfred Gauda</i>)	383
Franciszka Dąbrowska 1916–2005 (<i>Jan Łuczowski</i>)	383
Leszek Dzięgiel 1931–2005 (<i>Ewa Kosowska, Eugeniusz Jaworski</i>)	384
Olga Illukiewicz 1922–2004 (<i>Zofia Illukiewicz</i>)	394

Danuta Tylkowa 1932–2004 (<i>Krystyna Hermanowicz–Nowak, Zofia Szromba–Rysowa</i>)	396
Magdalena Parnowska 1930–2004 (<i>Małgorzata Orlewicz</i>)	399
Barbara Peszat–Królikowska 1924–2005 (<i>Krystyna Reinfuss–Janusz</i>)	400
Józefa Rogulska 1919–2005 (<i>Jan Łuczkowski</i>)	400
Zofia Wieruszewska 1931–2005 (<i>Jan Łuczkowski</i>)	401

CONTENTS

I. STUDIES AND MATERIALS

Jacek S i e r a d z a n, On the relativity of the concepts of „magic” and „religion” . . .	13
Krzysztof J a s k u ł o w s k i, Emile Durkheim about the nation, patriotism and nationalism	51
Nikodem B o Ń c z a – T o m a s z e w s k i, The illiterate culture and its enemies. Problems of „orality” in the Polish village in the 19 th century	71
Marta P e t r y k, Kvens in Norway	91
Adam W. J e l o n e k, Racial differentiation and solution of ethnic conflicts in Malaysia	121
Jacek S p l i s g a r t, Geisha institution. An example of adaptation of tradition in Japanese society	141
Maciej K u r c z, Life in line with the customs and faith. A life cycle of north Sudanese peasant — childhood and adolescence	157
Michael O s t l i n g, An unknown trial for witchcraft and theft of the Eucharist in Lublin, 1644	191
Agnieszka S z c z e p a n i a k – K r o l l, Problems with adaptation experienced by Bamberg colonists in Poznań in the 18 th century in light of archival materials . .	205
Roderyk L a n g e, Ethnography and ethnology at the Polish University in Exile in London	225
Maria G o d y Ń – W r z e s i e Ń, An outline history of the International Committee for Investigating Folk Culture in the Carpathians	237
Leszek G a w l i k, The word „skansen” in Polish museology and modern media . .	253
Krystyna H e r m a n o w i c z – N o w a k, A house with a campanile	277

II. VIEWS AND OPINIONS

Hubert C z a c h o w s k i, Theoreticians and practitioners or how much ethnology do we have?	289
---	-----

III. INTERVIEWS AND RECOLLECTIONS

Bronisława K o p c z y Ń s k a – J a w o r s k a, „Work not only for lousy profit and futile glory”. Answers to Zbigniew Jasiewicz’s questions	295
--	-----

IV. REVIEWS AND REVIEW NOTES

- William F. Price, Richard H. Crapo, *Psychologia w badaniach międzykulturowych* [Psychology in intercultural studies], transl. by Agnieszka Nowak, Gdańsk 2003 (Tarzycjusz Buliński) 313
- Anne Applebaum, *Gulag* [Gulag], transl. by Jakub Urbański, Warszawa 2005 (Aleksandra Rzepkowska) 318
- Kenneth McRoberts, *Catalonia. Nation Building without a State*, Toronto 2001 (Miriam Miklaszewska) 320
- Pierwsze narody. Społeczności rdzenne i idea tubylczości we współczesnym świecie* [First peoples. Native communities and the idea of tribal life in the modern world], ed. Jarosław Derlicki, Wojciech Lipiński, Warszawa 2002 (Marcin Kwiatkowski) 324
- Roses and red earth. Polish folk art in Australia*, ed. Maria Wróńska-Friend, Melbourne 2000 (Anna Nadolska-Styczyńska) 331
- Komentarze do Polskiego Atlasu Etnograficznego* [Comments to the Polish Ethnographic Atlas], vol. 8: Anna Dróżdż, Agnieszka Pięńczak, *Zwyczaj i obrzędy weselne* [Wedding customs and rituals], part I: *Od załotów do ślubu cywilnego* [From courtship to a registry wedding], ed. Z. Kłodnicki, Wrocław-Cieszyn 2004 (Barbara Pabian) 334
- Józef Nowak, *Adwent i Boże Narodzenie w regionie tomaszowskim. Studium religijności ludowej* [Advent and Christmas in the Tomaszów region. A study of folk religiousness], ed. Henryk Zimoń SVD, Lublin 2003 (Katarzyna Smyk-Płoska) 337

V. CHRONICLE

- Meeting of the Ethnological Sciences Committee, Polish Academy of Sciences, Cieszyn, 17–18 June 2005 (Katarzyna Kaniowska) 343
- 81st General Meeting of Delegates to the Polish Ethnological Society, Supraśl, 17 September 2005 (Małgorzata Golicka-Jabłońska) 344
- Report on the activities of the Main Board of the Polish Ethnological Society between 2002–2005 (Jerzy Adamczewski) 349
- Bibliographic workshops of the Internationale Volkskundliche Bibliographie (Bronisława Kopczyńska-Jaworska, Inga Kuźma, Małgorzata Wilbik) 359
- Jubilee at Panna Maria (Anna Gomóła, Anna Musialik) 367
- Cieszyn–Kielce Ethnological Seminar „Modern plays — modern toys”, Cieszyn, 21 October 2004 (Tomasz Michalewski) 370
- Conference „Literature and anthropology”, Siena, 24–25 February 2005 (Anna Gomóła, Małgorzata Rygielska) 372
- Conference „Old women in culture and society”, Wrocław, 14 March 2005 (Anna Weronika Brzezińska, Justyna Słomska) 375
- Conference „Profession: anthropologist...?”, Poznań, 10 May 2005 (Joanna Wojtarczewicz) 376
- Masterpieces of the oral and intangible heritage of humanity (Jacek Bednarski) 379

VI. IN MEMORIAM

- Stefan Aleksandrowicz 1946–2004 (Alfred Gauda) 383
- Franciszka Dąbrowska 1916–2005 (Jan Łuczkowski) 383

Leszek Dziegiel 1931–2005 (<i>Ewa Kosowska, Eugeniusz Jaworski</i>)	384
Olga Illukiewicz 1922–2004 (<i>Zofia Illukiewicz</i>)	394
Danuta Tylkowa 1932–2004 (<i>Krystyna Hermanowicz–Nowak, Zofia Szromba– –Rysowa</i>)	396
Magdalena Parnowska 1930–2004 (<i>Małgorzata Orlewicz</i>)	399
Barbara Peszet–Królikowska 1924–2005 (<i>Krystyna Reinfuss–Janusz</i>)	400
Józefa Rogulska 1919–2005 (<i>Jan Łuczkowski</i>)	400
Zofia Wieruszewska 1931–2005 (<i>Jan Łuczkowski</i>)	401

